

Leefomgeving en gezondheid

*Resultaten uit de
Gezondheidsenquête 2016*

Inhoudsopgave

Kernpunten	3
Inleiding	4
 <i>Tevredenheid woning en woonomgeving</i>	
Tevredenheid met woning	5
Tevredenheid met woonomgeving	8
 <i>Binnenmilieu</i>	
Vocht en schimmel in huis	10
Roken in huis	12
 <i>Buitenmilieu</i>	
Geluidhinder	14
Geurhinder door (hout)stook	17
Verkoeling in woning en buiten	20
Groen	24
 Begrippenlijst	 26
Gezondheidsenquête 2016	27
Referenties	28
Colofon	29

Kernpunten

Deze rapportage beschrijft enkele thema's die te maken hebben met de leefomgeving en gezondheid van zelfstandig wonende volwassenen (19 jaar en ouder) in Haaglanden:

- 90% is **tevreden met de woning** en 88% **met de woonomgeving**. Vooral in Midden-Delfland en Westland zijn inwoners tevreden over hun woning en woonomgeving. In Den Haag en Delft zijn deze percentages relatief laag.
- 10% heeft in het afgelopen jaar last gehad van **vocht of schimmel** in huis. Vooral in Den Haag, Delft en Leidschendam-Voorburg hebben inwoners hier last van gehad.
- Bij 13% is in het afgelopen jaar **dagelijks in huis gerookt**. De percentages in Den Haag en Rijswijk zijn relatief hoog.
- 50% heeft in het afgelopen jaar **matige tot ernstige geluidhinder** ervaren. Brommers/scooters, wegverkeer op wegen waar je niet harder mag dan 50 km/uur en burens waren de belangrijkste bronnen van geluidhinder. Vooral in Delft, Den Haag en Leidschendam-Voorburg hebben inwoners last van geluidhinder; in Midden-Delfland, Wassenaar en Westland hebben inwoners de minste last.
- 24% heeft in het afgelopen jaar **matige tot ernstige geurhinder** ervaren; vooral inwoners van Zoetermeer. Bijna een kwart werd matig tot ernstig gehinderd door de geur van een vuurkorf, barbecue of terrashaard; 14% door de geur van een open haard, allesbrander of andere houtkachel.
- Ruim een op de vijf inwoners heeft **bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling** kunnen vinden in huis (22%) of buiten in tuin of buurt (23%). Vooral in Den Haag en Delft kunnen inwoners onvoldoende verkoeling vinden.
- 12% van de inwoners vindt **groen belangrijk** én dat er **onvoldoende groen** is in de buurt.

Relatie met achtergrondkenmerken

Onder inwoners van niet-Westerse afkomst, inwoners met een lage opleiding, inwoners die enige tot grote moeite hebben met rondkomen en inwoners die ongehuwd, gescheiden of weduwe/weduwnaar zijn, is een lager percentage tevreden met de woning en woonomgeving en heeft een hoger percentage last gehad van geluidhinder. Onder deze groepen inwoners, behalve die met een lage opleiding, is het percentage inwoners dat bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling in huis en buiten kan vinden eveneens hoger. Ook is het percentage inwoners dat last heeft gehad van geurhinder en het percentage dat groen belangrijk vindt én dat er onvoldoende groen in de buurt is hoger onder inwoners van niet-Westerse afkomst en inwoners die enige tot grote moeite hebben met rondkomen.

Onder inwoners die onvoldoende geld hebben hun woning te verwarmen heeft een hoger percentage last gehad van vocht of schimmel dan onder inwoners die hiervoor wel voldoende geld hadden.

Relatie met gezondheid

Het percentage inwoners dat een minder goed ervaren gezondheid heeft, een matig of hoog risico op angst of depressie, of stress heeft ervaren is hoger onder inwoners die onvoldoende tevreden zijn met hun woning en woonomgeving en inwoners die geluidhinder hebben ervaren dan onder inwoners die dat niet hebben of niet hebben ervaren.

Onder inwoners die last hebben van vocht of schimmel en bij wie dagelijks in huis wordt gerookt, is het percentage inwoners dat een minder goed ervaren gezondheid heeft, een langdurige ziekte of aandoening, of last van astma heeft hoger dan onder inwoners die daar geen last van hebben.

Inleiding

Deze thematische rapportage beschrijft een aantal factoren van de leefomgeving, die zijn nagevraagd in de Gezondheidsenquête 2016. Dit onderzoek is in het najaar van 2016 uitgevoerd in Haaglanden (gemeenten Den Haag, Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer). Inwoners van 19 jaar en ouder hebben een uitgebreide vragenlijst ingevuld over hun gezondheid, leefstijl en leefomstandigheden.

Onderwerpen die in deze rapportage aan bod komen zijn:

- Tevredenheid met de woning en woonomgeving
- Vocht en schimmel in woon- of slaapkamer
- Roken in huis
- Geluidhinder
- Geurhinder
- Verkoeling bij aanhoudende hitte
- Groen

De opzet en methode van de Gezondheidsenquête 2016 wordt aan het eind van deze rapportage kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving is te vinden in de rapportage Methode en Respons (www.ggdhaaglanden.nl/publicaties).

Leeswijzer

In de begrippenlijst aan het eind van deze rapportage is beschreven hoe de onderwerpen in de Gezondheidsenquête 2016 zijn nagevraagd.

In de rapportage wordt voor elk onderwerp beschreven:

- De prevalentie in Haaglanden (hoe vaak komt het voor) en verschillen tussen gemeenten. Hierbij wordt Den Haag vergeleken met het gemiddelde van Zuid-Holland West en worden de gemeenten binnen Zuid-Holland West vergeleken met de rest van de gemeenten in Zuid-Holland West.* Indien beschikbaar wordt ook de prevalentie in Nederland weergegeven in de figuren.
- Verschillen in de prevalentie tussen groepen. Hierbij wordt gekeken naar verschillen naar geslacht, leeftijd, etnische afkomst, opleiding, rondkomen en burgerlijke staat.
- Trend ten opzichte van eerdere onderzoeken (indien beschikbaar).

Waar relevant is getoetst op statistische significantie. Een statistisch significant verschil is een verschil waarvan de kans dat het op toeval berust minder is dan 5%.

Deze rapportage beschrijft een aantal belangrijke resultaten over de leefomgeving van inwoners van 19 jaar en ouder op basis van de Gezondheidsenquête 2016. In de komende maanden worden de resultaten aangevuld met resultaten van andere leeftijdsgroepen, wordt voor Den Haag een vergelijking gemaakt met de G4 en worden (indien beschikbaar) gegevens uit andere bronnen toegevoegd. Deze informatie wordt gebundeld in de Gezondheidsmonitor 2018, die vanaf april 2018 zal verschijnen. De Gezondheidsmonitor 2018 geeft een totaalbeeld van de gezondheid van de inwoners in de gemeenten in Haaglanden. Hierbij zullen ook kernboodschappen voor beleid worden geformuleerd.

* De regio Zuid-Holland West bestaat uit de gemeenten Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De regio Haaglanden is het totaal van de gemeenten van Zuid-Holland West plus Den Haag.

Tevredenheid met woning

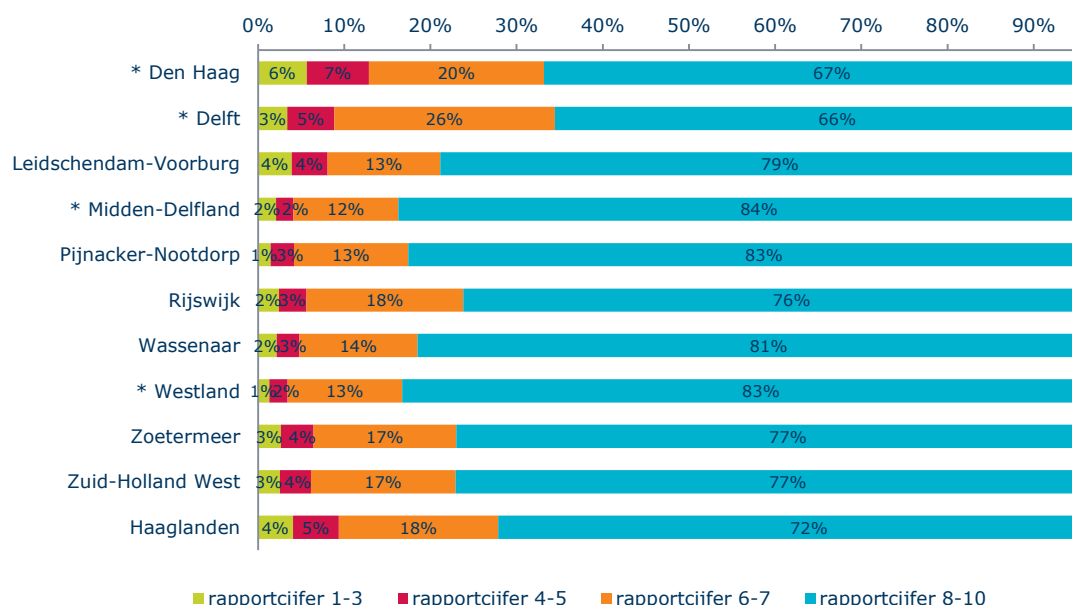
Woontevredenheid is een belangrijke component van de kwaliteit van leven en verwijst naar het oordeel over de woning en de woonomgeving. Tevredenheid wordt beïnvloed door de fysieke en sociale kenmerken van de woonomgeving, maar ook door persoonlijke kenmerken.¹

Hoe tevreden zijn inwoners met hun woning?

Negen op de tien (90%) inwoners (19 jaar en ouder) van regio Haaglanden zijn tevreden met hun woning. Zij geven hiervoor een rapportcijfer van 6 of hoger. Naar schatting betreft dit in regio Haaglanden ruim 700.000 inwoners.

In Den Haag is het percentage inwoners dat tevreden is met de woning lager dan gemiddeld in de gemeenten in de regio Zuid-Holland West (Figuur 1). Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage inwoners dat tevreden is met de woning relatief hoog in Westland en Midden-Delfland (beide 96%) en relatief laag in Delft (91%).

Figuur 1. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat (on)tevreden is met de woning, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage inwoners dat tevreden is met de woning (rapportcijfer 6 of hoger) in deze gemeente wijkt significant af.

In welke groepen komt tevredenheid met de woning vaker voor?

Het percentage inwoners dat tevreden is met de woning neemt toe met de leeftijd; onder inwoners van 19 t/m 34 jaar is 87% tevreden met de woning tegenover 94% van de inwoners van 85 jaar en ouder (Tabel 1).

Ook is het percentage inwoners dat tevreden is met de woning hoger onder autochtonen dan onder inwoners van niet-westerse afkomst, hoger onder hoger-opgeleiden dan onder inwoners met een lage opleiding en hoger onder inwoners die geen moeite hebben met rondkomen in vergelijking met inwoners die enige of grote moeite hebben met rondkomen.

Daarnaast laat Tabel 1 zien dat onder inwoners die gehuwd of samenwonend zijn het percentage

inwoners dat tevreden is met de woning hoger is dan onder inwoners die ongehuwd, gescheiden of weduwe/weduwnaar zijn.

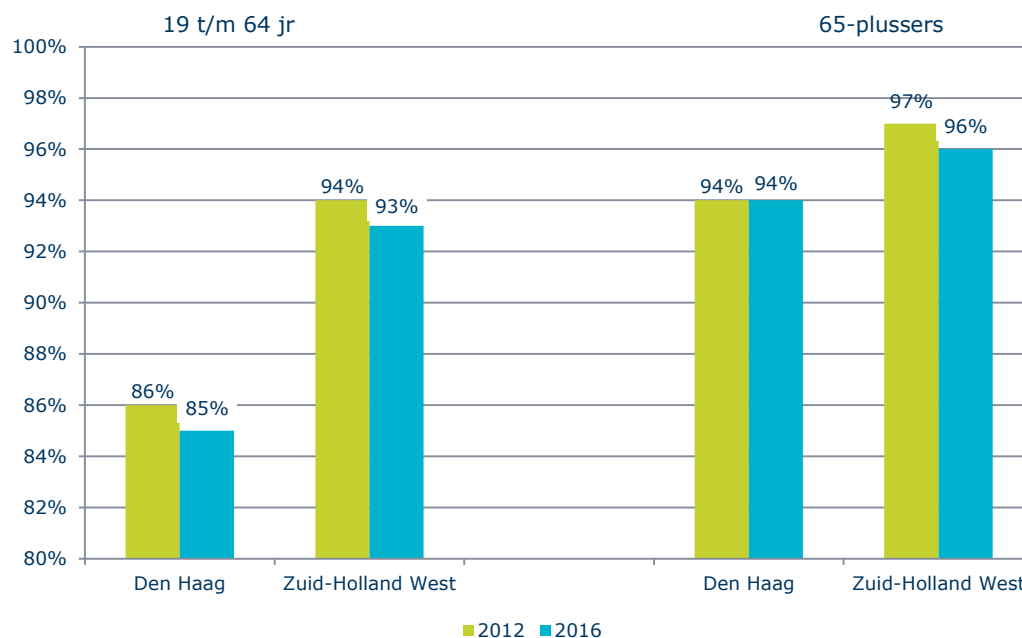
Tabel 1. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat tevreden is met de woning (rapportcijfer 6 of hoger) en woonomgeving naar geslacht, leeftijd, etnische afkomst, opleiding, rondkomen en burgerlijke staat. Haaglanden 2016.

Achtergrondkenmerken	%	Achtergrondkenmerken	%
Tevredenheid woning		Tevredenheid woonomgeving	
A. Geslacht		A. Geslacht	
Man	89	Man	86 *
Vrouw	91	Vrouw	89 *
B. Leeftijd		B. Leeftijd	
19 t/m 34	87 *	19 t/m 34	83 *
35 t/m 49	88 *	35 t/m 49	86 *
50 t/m 64	91 *	50 t/m 64	90 *
65 t/m 74	95 *	65 t/m 74	92 *
75 t/m 84	95 *	75 t/m 84	94 *
85+	94 *	85+	93 *
C. Etnische afkomst		C. Etnische afkomst	
Autochtoon	94 *	Autochtoon	92 *
Westers	89	Westers	87
Niet-Westers	79 *	Niet-Westers	77 *
D. Opleiding		D. Opleiding	
Laag	87 *	Laag	86 *
Midden	89	Midden	86
Hoog	93 *	Hoog	90 *
E. Rondkomen		E. Rondkomen	
Geen moeite	95 *	Geen moeite	93 *
Geen moeite, maar opletten op uitgaven	92 *	Geen moeite, maar opletten op uitgaven	89
Enige moeite	83 *	Enige moeite	80 *
Grote moeite	69 *	Grote moeite	69 *
F. Burgerlijke staat		F. Burgerlijke staat	
Gehuwd, samenwonend	92 *	Gehuwd, samenwonend	90 *
Ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar	87 *	Ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar	85 *
Totaal	90		88

Is het percentage inwoners dat tevreden is met de woning veranderd ten opzichte van eerdere onderzoeken?

In 2016 is er, zowel in Den Haag als in Zuid-Holland West, ten opzichte van 2012 weinig tot niets veranderd in het percentage inwoners van zowel 19 t/m 64 jaar als 65 jaar en ouder dat tevreden is met de woning (Figuur 2).

Figuur 2. Trend in het percentage inwoners dat tevreden is met de woning, in Den Haag en Zuid-Holland West, 2012 en 2016.

Tevredenheid met de woning en gezondheid

Onder inwoners die tevreden zijn met de woning heeft een hoger percentage een (zeer) goed ervaren gezondheid (76% versus 54%) en een lager percentage een langdurige ziekte of aandoening (35% versus 44%) dan onder inwoners die niet tevreden zijn (rapportcijfer 5 of lager) met de woning.

Het percentage inwoners dat (in de afgelopen vier weken) stress heeft ervaren is hoger onder inwoners die niet tevreden zijn dan die wel tevreden zijn met de woning (82% versus 66%). Ook is het percentage inwoners dat een matig of hoog risico heeft op angst of depressie hoger onder inwoners die niet tevreden zijn (75%) in vergelijking met inwoners die wel tevreden zijn met de woning (45%).

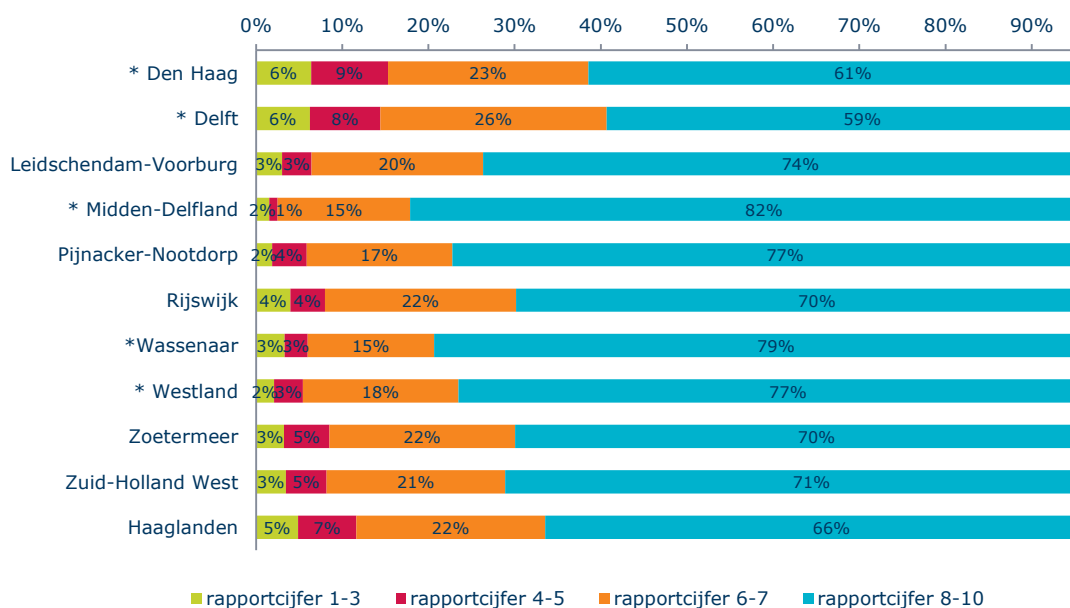
Tevredenheid met woonomgeving

Hoeveel inwoners zijn tevreden met de woonomgeving?

De overgrote meerderheid (88%) van de inwoners (19 jaar en ouder) van regio Haaglanden is tevreden (rapportcijfer 6 of hoger) met de woonomgeving. Naar schatting betreft dit in regio Haaglanden bijna 700.000 inwoners.

In Den Haag is het percentage inwoners dat tevreden is met de woonomgeving lager dan gemiddeld in de gemeenten in de regio Zuid-Holland West (Figuur 3). Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage inwoners dat tevreden is met de woonomgeving relatief hoog in Midden-Delfland (97%), Wassenaar en Westland (beide 94%) en relatief laag in Delft (85%).

Figuur 3. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat tevreden is met de woonomgeving, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

In welke groepen is het percentage dat tevreden is met de woonomgeving hoog?

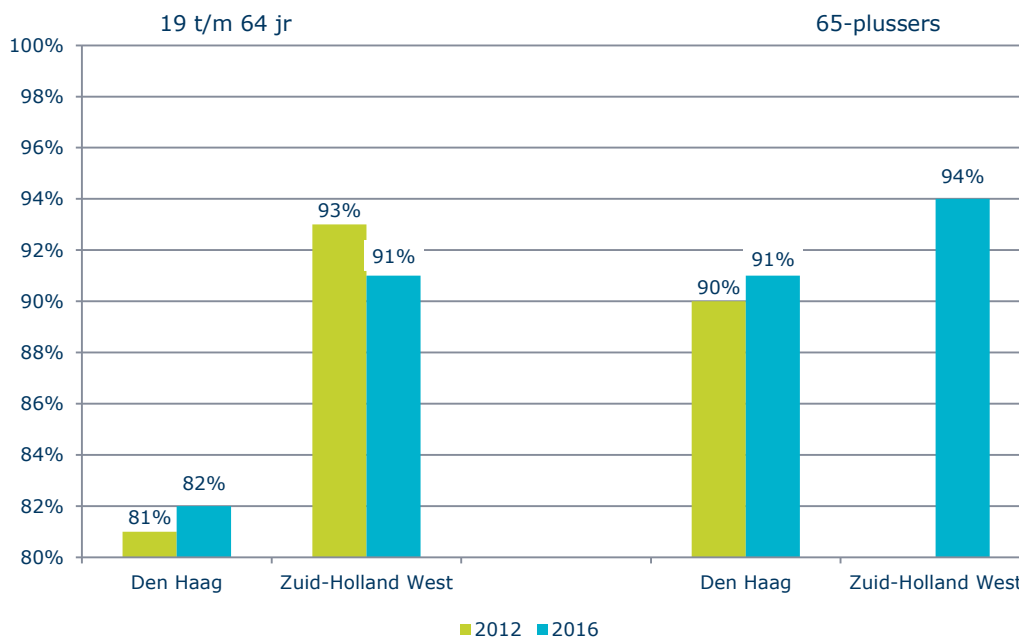
Voor tevredenheid met de woonomgeving wordt eenzelfde beeld gezien als voor tevredenheid met de woning. Het percentage inwoners dat tevreden is met de woonomgeving neemt toe met de leeftijd; onder inwoners van 85 jaar en ouder (93%) ligt dit percentage 10% hoger dan onder inwoners van 19 t/m 34 jaar (83%) (Tabel 1).

Ook is het percentage inwoners dat tevreden is met de woonomgeving hoger onder autochtonen, hoger-opgeleiden, inwoners die geen moeite hebben met rondkomen en inwoners die gehuwd of samenwonend zijn dan onder inwoners van niet-westerse afkomst, inwoners met een lage opleiding, inwoners die enige of grote moeite hebben met rondkomen en inwoners die ongehuwd, gescheiden of weduwe/weduwnaar zijn (Tabel 1).

Is het percentage inwoners dat tevreden is met de woonomgeving veranderd ten opzichte van eerdere onderzoeken?

In 2016 is er, zowel in Den Haag als in Zuid-Holland West, ten opzichte van 2012 weinig tot niets veranderd in het percentage inwoners van 19 t/m 64 jaar dat tevreden is met de woonomgeving. Hetzelfde geldt voor inwoners van 65 jaar en ouder in Den Haag (Figuur 4).

Figuur 4. Trend in het percentage inwoners dat tevreden is met de woonomgeving, in Den Haag en Zuid-Holland West, 2012* en 2016.

* Er zijn geen gegevens voor 2012 beschikbaar van de 65-plussers in Zuid-Holland West.

Tevredenheid met de woonomgeving en gezondheid

Onder inwoners die tevreden zijn met de woonomgeving heeft een hoger percentage een (zeer) goed ervaren gezondheid (76% versus 57%) en een lager percentage een langdurige ziekte of aandoening (35% versus 45%) dan inwoners die niet tevreden zijn (rapportcijfer 5 of lager) met de woonomgeving.

Het percentage inwoners dat (in de afgelopen vier weken) stress heeft ervaren is hoger onder inwoners die niet tevreden zijn dan die wel tevreden zijn met de woonomgeving (83% versus 66%). Ook is het percentage inwoners dat een verhoogd risico heeft op angst of depressie hoger onder inwoners die niet tevreden zijn (68%) in vergelijking met inwoners die wel tevreden zijn met de woonomgeving (45%).

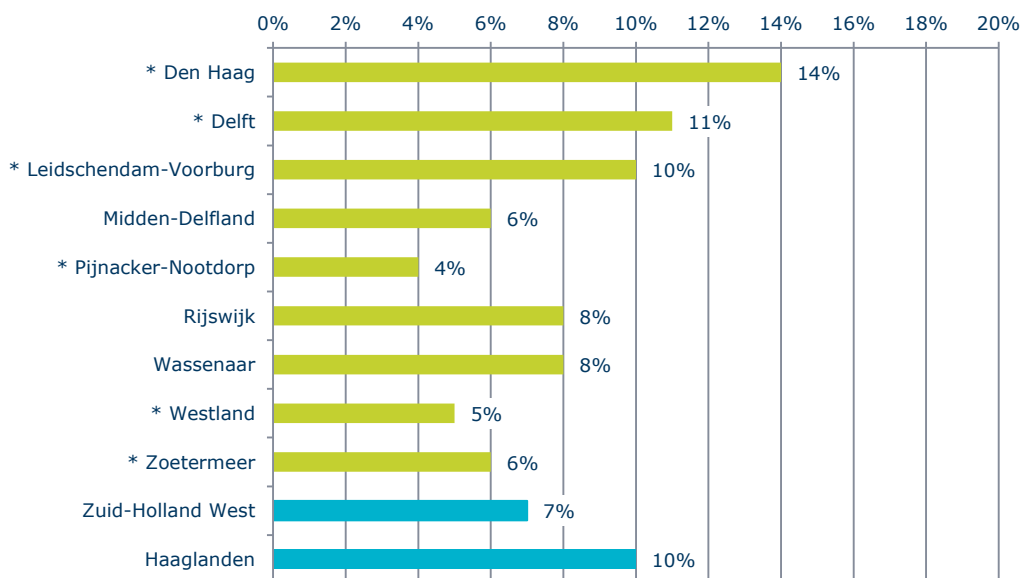
Vocht en schimmel in huis

De gezondheid van mensen wordt deels bepaald door de kwaliteit van het milieu in de woning. Een slecht binnenmilieu heeft een aanzienlijk effect op de gezondheid van bewoners, vooral bij gevoelige groepen zoals kinderen, ouderen en mensen met luchtwegklachten.² Het binnenmilieu wordt voor een groot deel bepaald door de kwaliteit van de buitenlucht maar binnenshuis kan de lucht slechter worden door bijvoorbeeld vocht, stoffen uit meubels, bouwmaterialen en schoonmaakmiddelen. Ongeveer een derde van alle meldingen van burgers die bij de afdeling Leefomgeving van GGD Haaglanden binnenkomen, betreft vocht- en schimmel.³ In een vochtige woning kan schimmel ontstaan en komen meer huisstofmijten voor. Dit kan zorgen voor meer luchtwegklachten, allergieën, luchtweginfecties, (ontstaan of toename van) astma.⁴

Hoeveel inwoners hebben last van vocht of schimmel in woon- of slaapkamer?

Een op de tien (10%) inwoners (19 jaar en ouder) in de regio Haaglanden heeft in de afgelopen 12 maanden last gehad van vocht of schimmel in woon- of slaapkamer. Naar schatting betreft dit in de regio Haaglanden 81.660 inwoners. In Den Haag is het percentage inwoners dat last heeft gehad van vocht of schimmel in woon- of slaapkamer (14%) hoger dan gemiddeld in de gemeenten in de regio Zuid-Holland West (7%, Figuur 5). Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage inwoners dat de afgelopen 12 maanden last heeft gehad van vocht of schimmel in woon- of slaapkamer in Delft (11%) en Leidschendam-Voorburg (10%) relatief hoog en in Pijnacker-Nootdorp (4%), Westland (5%) en Zoetermeer (6%) relatief laag.

Figuur 5. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat in de afgelopen 12 maanden last heeft gehad van vocht of schimmel in woon- en/of slaapkamer, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

In welke groepen komt last van vocht en schimmel in de woning vaker voor?

Een kwart (26%) van de inwoners die meestal niet voldoende geld heeft om de woning te verwarmen heeft in de afgelopen 12 maanden last gehad van vocht of schimmel in woon- of slaapkamer tegenover 9% van de inwoners die daar meestal wel voldoende geld voor heeft.

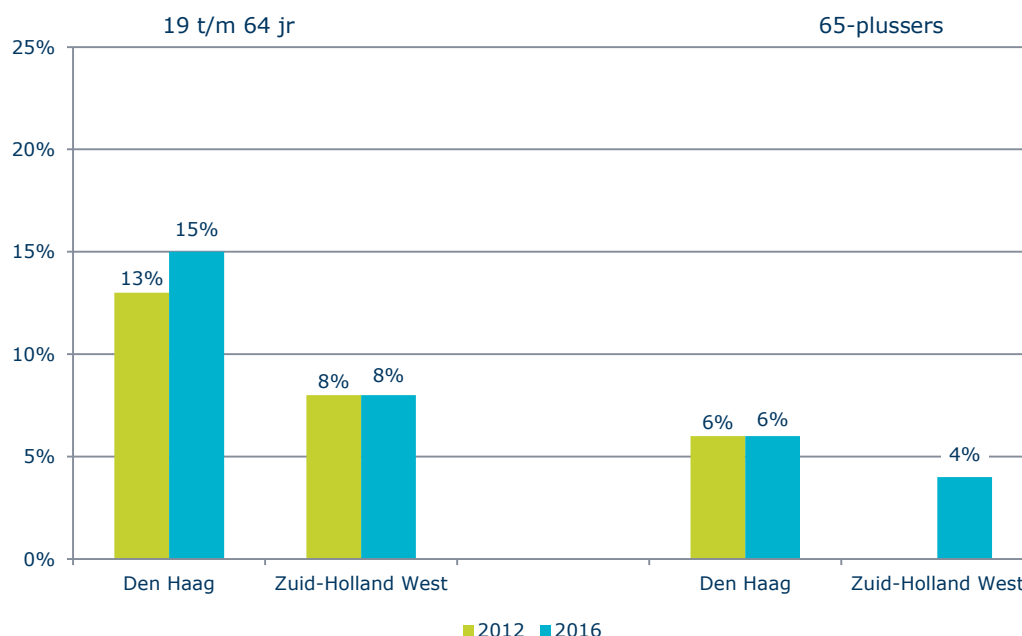
Onder inwoners die niet tevreden zijn met hun woning (rapportcijfer 5 of lager) heeft een hoger percentage (30%) in de afgelopen 12 maanden last gehad van vocht of schimmel dan onder inwoners die tevreden (rapportcijfer 6 of hoger) zijn met hun woning (8%).

Is het aantal inwoners dat last heeft van vocht of schimmel veranderd ten opzichte van eerdere onderzoeken?

Sinds 2012 is er zowel in Den Haag als in Zuid-Holland West weinig veranderd in het percentage inwoners van 19 t/m 64 jaar dat in de afgelopen 12 maanden last heeft gehad van schimmel en vocht in woon- of slaapkamer.

Voor 65-plussers zijn de percentages voor beide jaren gelijk, zowel voor Den Haag als Zuid-Holland West (Figuur 6). Ook bij inwoners van 19 jaar en ouder is weinig verandering te zien over de periode 2012-2016, in zowel Den Haag (2012: 12% en 2016: 14%) als in Zuid-Holland West (2012: 8% en 2016: 7%).

Figuur 6. Trend in het percentage inwoners die in de afgelopen 12 maanden last hebben gehad van vocht of schimmel in woon- en/of slaapkamer, in Den Haag en Zuid-Holland West, 2012** en 2016.

** Er zijn geen gegevens voor 2012 beschikbaar van de 65-plussers in Zuid-Holland West.

Vocht of schimmel in woon- en/of slaapkamer en gezondheid

Onder inwoners die de afgelopen 12 maanden last hebben gehad van vocht of schimmel in woon- en/of slaapkamer heeft een hoger percentage een gaat wel tot (zeer) slecht ervaren gezondheid (39% versus 25%) en een langdurige ziekte of aandoening (41% versus 36%) dan onder inwoners die daarvan geen last hadden. Ook is het percentage inwoners met door een arts vastgestelde astma hoger onder inwoners die die in het afgelopen jaar last hadden van vocht of schimmel dan onder inwoners die daar geen last van hadden (11% versus 6%).

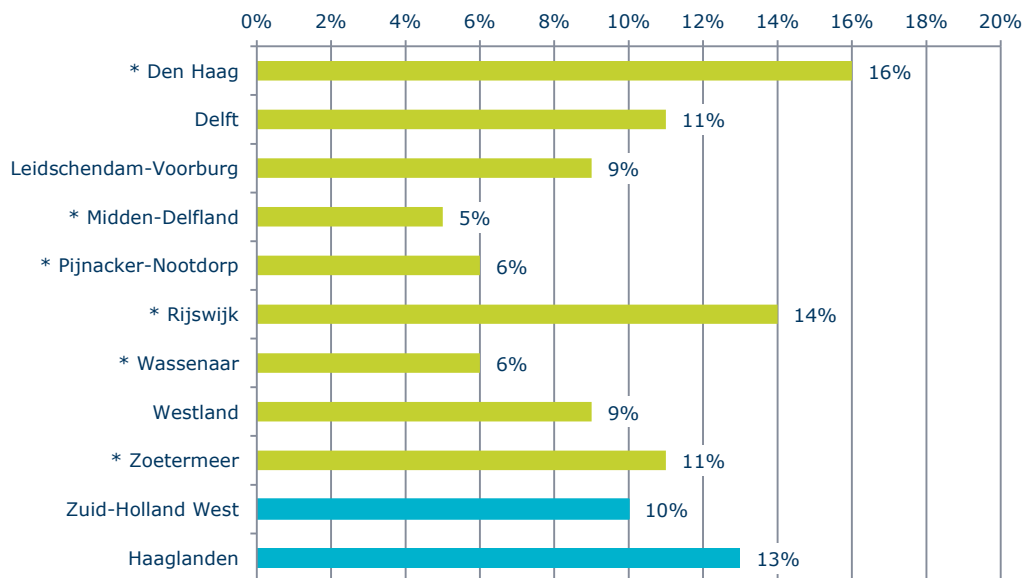
Roken in huis

Roken in huis heeft schadelijke gevolgen voor de gezondheid.⁵ Het duurt ongeveer een uur voordat de helft van de rook uit huis verdwenen is.⁶ Een deel van de rook slaat neer in huis, op meubels en kleding, en kan later opnieuw vrijkomen.⁷

Bij hoeveel inwoners is de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis gerookt?

Bij 13% van de inwoners (19 jaar en ouder) in de regio Haaglanden is de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis gerookt. Naar schatting betreft dit in regio Haaglanden ongeveer 95.000 inwoners. In den Haag is het percentage inwoners bij wie de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt (16%) hoger dan gemiddeld in de gemeenten in de regio Zuid-Holland West (10%, Figuur 7). Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage inwoners in Rijswijk (14%) en Zoetermeer (11%) relatief hoog en in Midden-Delfland (5%), Pijnacker-Nootdorp (6%) en Wassenaar (6%) relatief laag.

Figuur 7. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) bij wie in de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

In welke groepen komt dagelijks roken in huis vaker voor?

Het percentage mannen dat aangeeft dat er dagelijks in huis wordt gerookt (15%) is hoger dan het percentage vrouwen (10%). Daarnaast geeft een hoger percentage inwoners met een lage (18%) of gemiddelde (15%) opleiding aan dat er dagelijks in huis wordt gerookt dan inwoners met een hoge opleiding (6%). Ook is onder inwoners die enige (20%) of grote moeite (30%) hebben met rondkomen en onder inwoners die ongehuwd, gescheiden of weduwe/weduwenaar zijn (18%) het percentage bij wie in de afgelopen 12 maanden dagelijks is gerookt hoger dan onder respectievelijk inwoners die geen moeite hebben met rondkomen (8%) en gehuwden en samenwonenden (9%).

Van de inwoners met 0- t/m 3-jarige kinderen geeft 4% aan dat er in het afgelopen jaar dagelijks in huis is gerookt; van inwoners met 4- t/m 11-jarige kinderen is dat 7%. Meerokende kinderen hebben meer kans op wiegendood, luchtwegklachten en verminderde longfunctie, astma en

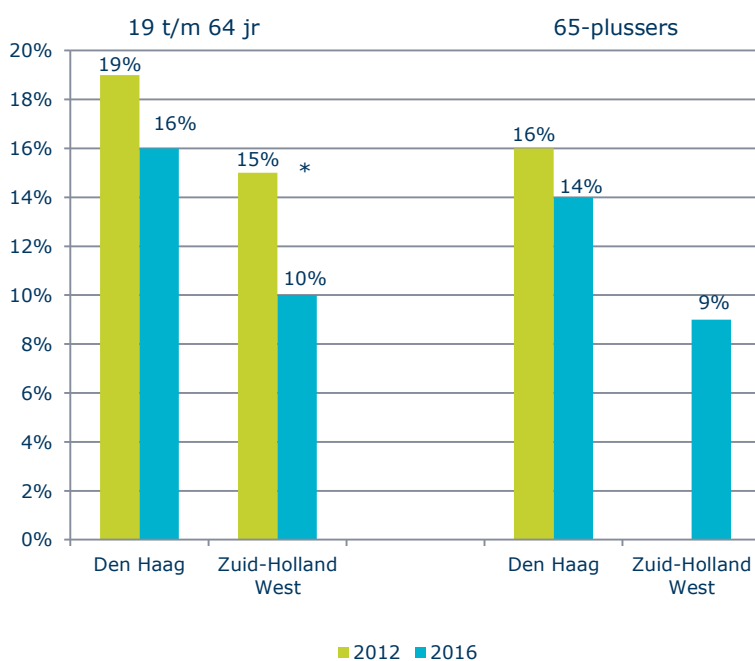
andere lage luchtwegziekten en oorontsteking. Bovendien hebben meerokende kinderen een grotere kans om later zelf te gaan roken.⁸

Van de inwoners bij wie het afgelopen jaar dagelijks in huis is gerookt is bijna driekwart (71%) zelf een roker; bij inwoners bij wie het afgelopen jaar niet dagelijks in huis is gerookt is het percentage 14%.

Is het percentage inwoners bij wie dagelijks in huis wordt gerookt veranderd ten opzichte van eerdere onderzoeken?

Figuur 7 laat zien dat zowel in Den Haag als in Zuid-Holland West het percentage 19- t/m 64-jarige inwoners bij wie de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt in 2016 is afgenomen ten opzichte van 2012. Deze afname is voor Den Haag niet significant; dit geldt ook voor de afname van het percentage 65-plussers in Den Haag bij wie in de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt (Figuur 8).

Figuur 8. Trend in het percentage inwoners (19 jaar en ouder) bij wie in de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt, in Den Haag en Zuid-Holland West, 2012** en 2016.

** Er zijn geen gegevens voor 2012 beschikbaar van de 65-plussers in Zuid-Holland West.

Voor de groep inwoners van 19 jaar en ouder is het percentage in Den Haag bij wie de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt in 2016 (16%) significant afgenomen ten opzichte van 2012 (18%).

Roken in huis en gezondheid

Onder inwoners bij wie in de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt, heeft een lager percentage een (zeer) goed ervaren gezondheid (57% versus 76%) en een lager percentage een langdurige ziekte of aandoening (35% versus 45%) dan onder inwoners bij wie het afgelopen jaar niet dagelijks in huis is gerookt.

Het percentage inwoners dat door een arts vastgestelde astma of COPD heeft is hoger onder inwoners bij wie in de afgelopen 12 maanden dagelijks in huis is gerookt (12%) dan onder inwoners bij wie niet dagelijks in huis is gerookt (8%).

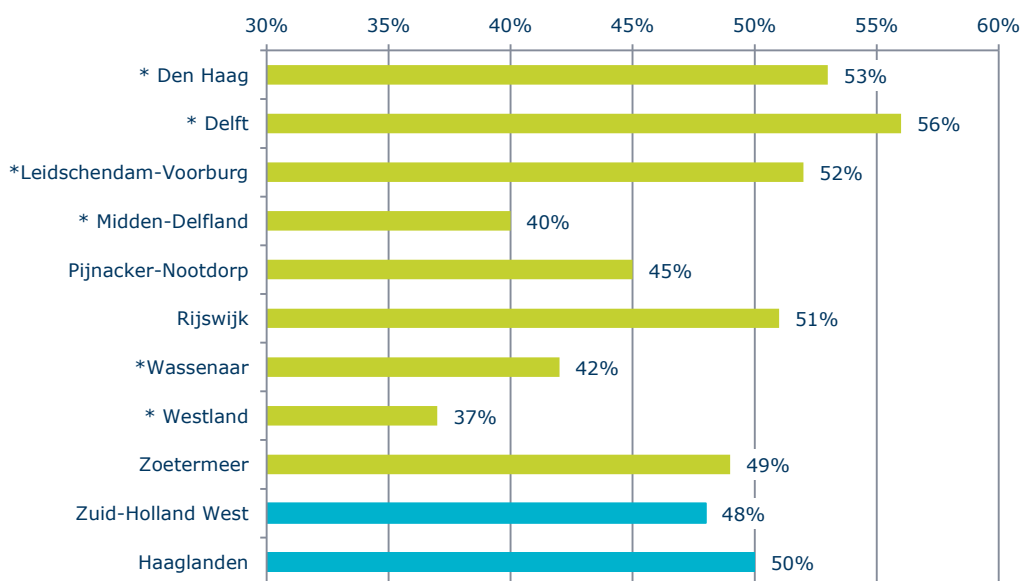
Geluidhinder

De belangrijkste gezondheidseffecten van blootstelling aan geluid in de woonomgeving zijn (ernstige) hinder en (ernstige) slaapverstoring. Hinder is een gevoel van afkeer, boosheid, onbehagen, onvoldaanheid of gekwetstheid dat optreedt wanneer geluid iemands gedachten, gevoelens of activiteiten beïnvloedt. Hinder kan leiden tot stress. Hinder kan al optreden vanaf geluidsniveaus van 40 decibel (dB) en is ook afhankelijk van het soort geluid en de context van het geluid. Daarnaast kan geluid leiden tot (onbewuste) slaapverstoring.⁹ Bij een geluidsbelasting van meer dan 60dB neemt het risico op hart- en vaatziekten toe.¹⁰ Blootstelling aan geluid kan ook leiden tot een verminderd prestatievermogen en leerproblemen bij kinderen.¹¹

Hoeveel inwoners hebben de afgelopen 12 maanden geluidhinder ervaren?

De helft van de inwoners van Haaglanden heeft in het afgelopen jaar matige tot ernstige geluidhinder ervaren. Dit betreft naar schatting ruim 395.000 inwoners in regio Haaglanden. Het percentage inwoners van Den Haag dat matige tot ernstige geluidhinder heeft ervaren (53%) is hoger dan gemiddeld in de regio Zuid-Holland West (48%). Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage inwoners dat in de afgelopen 12 maanden matige tot ernstige geluidhinder heeft ervaren in Delft (56%) en Leidschendam-Voorburg (52%) relatief hoog en in Midden-Delfland (40%), Wassenaar (42%) en Westland (37%) relatief laag (Figuur 9).

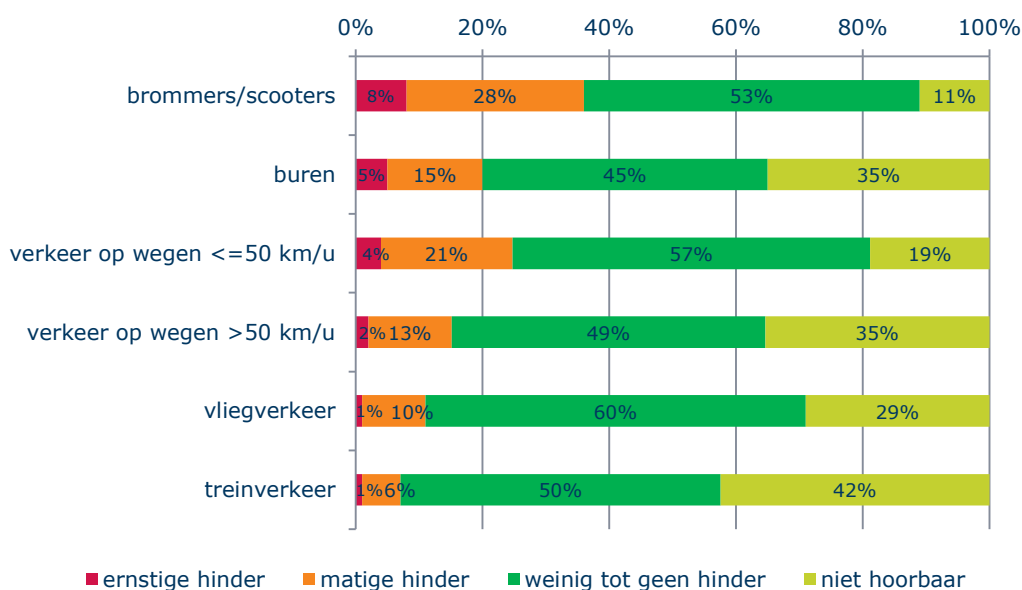
Figuur 9. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat in de afgelopen 12 maanden matige tot ernstige geluidhinder heeft ervaren, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

Figuur 10 laat zien dat brommers/scooters (36%), wegverkeer op wegen waar het verkeer niet harder mag dan 50 km/uur (25%) en buren (20%) de afgelopen 12 maanden de grootste bronnen van geluidhinder waren voor inwoners van Haaglanden. Bijna een op de tien inwoners (8%) heeft ernstige geluidhinder ervaren van brommers/scooters, 5% van buren en 4% van wegverkeer.

Figuur 10. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat in de afgelopen 12 maanden geen, matige of ernstige geluidhinder heeft ervaren naar bron van geluidhinder. Haaglanden 2016.

In welke groepen komt geluidhinder vaker voor?

Tabel 2 toont dat vooral volwassenen in de leeftijd van 19 t/m 49 jaar last hebben gehad van matige of ernstige geluidhinder in vergelijking met volwassenen van 65 jaar en ouder. Ook is het percentage inwoners dat last heeft gehad van matige of ernstige geluidhinder hoger onder inwoners van niet-westerse afkomst en onder inwoners die enige of grote moeite hebben met rondkomen dan onder, respectievelijk, autochtone inwoners en inwoners die geen moeite hebben met rondkomen. Ook laat Tabel 2 zien dat onder inwoners die ongehuwd, gescheiden of weduwe/weduwnaar zijn het percentage dat matige of ernstige geluidhinder heeft ervaren hoger is dan onder gehuwden of samenwonenden. Het percentage inwoners dat matige tot ernstige geluidhinder heeft ervaren is lager onder inwoners met een lage opleiding dan onder inwoners met een hogere opleiding.

Geluidhinder en gezondheid

Onder inwoners die in de afgelopen 12 maanden matige tot ernstige geluidhinder hebben ervaren geeft 28% aan een 'gaat wel tot (zeer) slecht' ervaren gezondheid te hebben tegenover 22% van de inwoners die geen geluidhinder hebben ervaren. Ook is het percentage dat de afgelopen weken stress heeft ervaren (73% versus 63%) en dat een matig of hoog risico heeft op angst of depressie (54% versus 41%) hoger onder inwoners die matige tot ernstige geluidhinder hebben ervaren dan onder inwoners die geen geluidhinder hebben ervaren.

Tabel 2. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat matige of ernstige geluidhinder heeft ervaren naar geslacht, leeftijd, etnische afkomst, opleiding, rondkomen en burgerlijke staat. Haaglanden 2016.

Achtergrondkenmerken	%	Achtergrondkenmerken	%
A. Geslacht		D. Opleiding	
Man	51	Laag	45 *
Vrouw	50	Midden	52
		Hoog	53 *
B. Leeftijd		E. Rondkomen	
19 t/m 34	58 *	Geen moeite	44 *
35 t/m 49	53 *	Geen moeite, maar opletten op uitgaven	53 *
50 t/m 64	50	Enige moeite	56 *
65 t/m 74	38 *	Grote moeite	61 *
75 t/m 84	36 *		
85+	32 *		
C. Etnische afkomst		F. Burgerlijke staat	
Autochtoon	49 *	Gehuwd, samenwonend	49 *
Westers	52	Ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar	52 *
Niet-Westers	53 *		
Totaal			50

* Het percentage in deze categorie wijkt significant af van de andere categorieën.

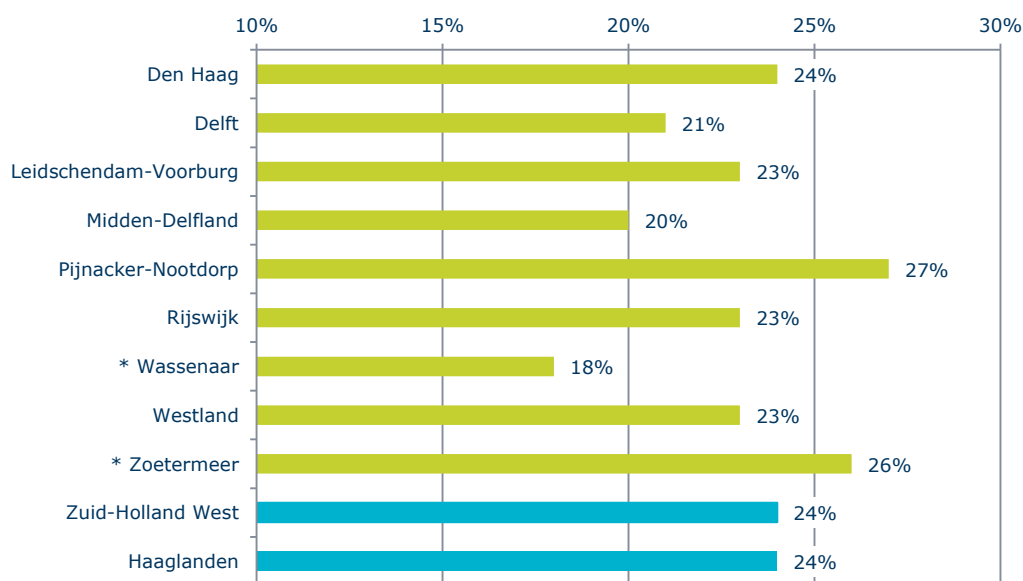
Geurhinder door (hout)stook

Hout stoken in open haarden, houtkachels of vuurkorven is in Nederland de meest genoemde bron van geuroverlast in de leefomgeving. Houtrook kan naast hinder ook andere gezondheidseffecten veroorzaken. Bij de verbranding van hout komen verbrandingsproducten vrij. De gezondheidseffecten van het totale mengsel van houtrook zijn niet duidelijk vastgesteld, maar het inademen van rook is niet gezond. In de rook zit onder andere fijn stof waarvan bekend is dat het luchtwegklachten en hart- en vaatziekten kan veroorzaken en verergeren.^{12,13}

Hoeveel inwoners hebben de afgelopen 12 maanden geurhinder van (hout)stook ervaren?

Een kwart (24%) van de inwoners van Haaglanden heeft in het afgelopen jaar matige tot ernstige geurhinder van (hout)stook ervaren. Naar schatting betreft dit bijna 190.000 inwoners van regio Haaglanden. Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage dat matige tot ernstige geurhinder heeft ervaren in Zoetermeer (26%) relatief hoog en in Wassenaar (18%) relatief laag (Figuur 11).

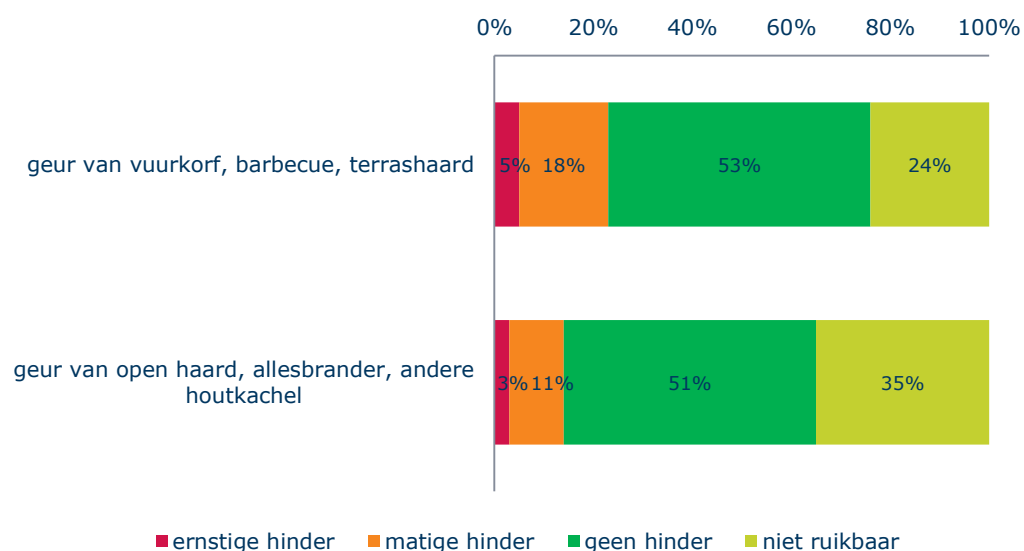
Figuur 11. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat in de afgelopen 12 maanden matige tot ernstige geurhinder heeft ervaren, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

Figuur 12 laat zien dat bijna een kwart (23%) van de inwoners van Haaglanden de afgelopen 12 maanden matige tot ernstige last heeft gehad van de geur van een vuurkorf, barbecue of terrashaard; terwijl bij 24% van de inwoners de geur van deze bronnen thuis niet ruikbaar was. Van de inwoners van Haaglanden werd 14% het afgelopen jaar matig tot ernstig gehinderd door de geur van een open haard, allesbrander of andere houtkachel; terwijl ruim een derde (35%) van de inwoners aangaf dat deze geurbronnen thuis niet ruikbaar waren.

Figuur 12. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat in de afgelopen 12 maanden geen, matige of ernstige geurhinder heeft ervaren naar bron van geurhinder. Haaglanden 2016.

In welke groepen komt geurhinder vaker voor?

Tabel 3 toont dat vooral volwassenen in de leeftijd van 35 t/m 64 jaar last hebben gehad van matige of ernstige geurhinder in vergelijking met volwassenen van 65 jaar en ouder. Ook is het percentage inwoners dat last heeft gehad van matige of ernstige geurhinder hoger onder inwoners van niet-westerse afkomst dan onder inwoners van westerse afkomst, hoger onder inwoners met een lage en middelbare opleiding dan met een hoge opleiding, hoger onder inwoners die enige of grote moeite hebben met rondkomen dan onder inwoners die geen moeite hebben met rondkomen en hoger onder inwoners die ongehuwd, gescheiden of weduwe/weduwnaar zijn dan onder inwoners die samenwonend of gehuwd zijn (Tabel 3).

Tabel 3. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat in de afgelopen 12 maanden matige tot ernstige geurhinder heeft ervaren naar geslacht, leeftijd, etnische afkomst, opleiding, rondkomen en burgerlijke staat. Haaglanden 2016.

Achtergrondkenmerken	%	Achtergrondkenmerken	%
A. Geslacht		D. Opleiding	
Man	23	Laag	25
Vrouw	24	Midden	25
		Hoog	22 *
B. Leeftijd		E. Rondkomen	
19 t/m 34	22	Geen moeite	21 *
35 t/m 49	26 *	Geen moeite, maar opletten op uitgaven	24
50 t/m 64	27 *	Enige moeite	28 *
65 t/m 74	21 *	Grote moeite	33 *
75 t/m 84	16 *		
85+	11 *		
C. Etnische afkomst		F. Burgerlijke staat	
Autochtoon	23	Gehuwd, samenwonend	25 *
Westers	20 *	Ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwenaar	22 *
Niet-Westers	29 *		
Totaal			24

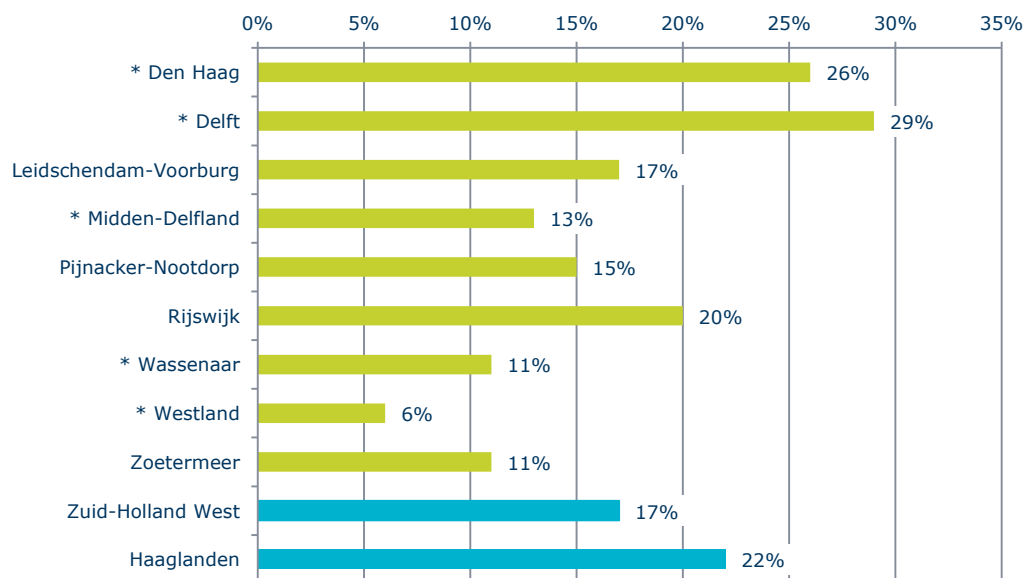
Verkoeling in de woning en buiten

Mensen beginnen last te krijgen van hitte als de buitentemperatuur langdurig boven de 25 graden Celsius is. Hoe hoger de buitentemperatuur en hoe langer de hitteperiode, hoe meer mensen last van hitte zullen hebben. Langdurige hitte kan leiden tot klachten zoals vermoeidheid, concentratieproblemen, duizeligheid en hoofdpijn. Ook kunnen huidproblemen optreden zoals jeuk en uitslag met blaasjes. Tenslotte bestaat bij aanhoudende hitte het risico van uitdroging en oververhitting. Vooral ouderen en mensen met een chronische aandoening zijn kwetsbaar voor deze gezondheidsrisico's.¹⁴ Bij langdurig aanhoudende hitte is het dan ook belangrijk om verkoeling te kunnen vinden.

Hoeveel inwoners hebben de afgelopen 12 maanden bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling kunnen vinden in huis en buiten?

Een op de vijf (22%) inwoners van Haaglanden kon bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling in huis vinden. Naar schatting betreft dit ongeveer 165.000 inwoners van regio Haaglanden. In Den Haag heeft een kwart (26%) van de inwoners bij hitte onvoldoende verkoeling in huis kunnen vinden; een hoger percentage dan het gemiddelde van Zuid-Holland West (17%). Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage inwoners dat onvoldoende verkoeling in huis kon vinden relatief hoog in Delft (29%) en relatief laag in Midden-Delfland (13%), Wassenaar (11%) en Westland (6%) (Figuur 13).

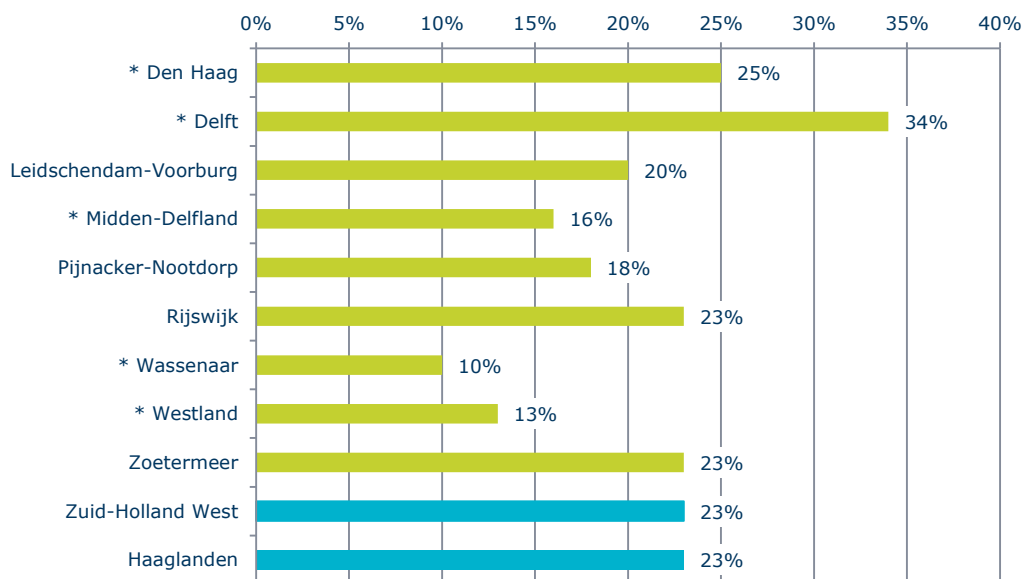
Figuur 13. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling kan vinden in huis, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

Voor het kunnen vinden van verkoeling buiten in tuin of buurt, is een vergelijkbaar beeld waargenomen (Figuur 14).

Figuur 14. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling kan vinden buiten in tuin of buurt, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

In welke groepen komen hogere percentages inwoners voor die onvoldoende verkoeling kunnen vinden in huis en buiten in tuin of buurt?

Onder inwoners in de leeftijd van 19 t/m 34 jaar en inwoners van niet-westerse afkomst heeft een groter percentage onvoldoende verkoeling kunnen vinden in huis en buiten in tuin of buurt dan, respectievelijk, inwoners van 50 jaar en ouder en autochtone inwoners (Tabel 4).

Ook toont Tabel 4 dat het percentage inwoners dat onvoldoende verkoeling kan vinden in huis en buiten in tuin of buurt hoger is onder inwoners die enige of grote moeite hebben om rond te komen in vergelijking met inwoners die geen moeite hebben met rondkomen.

Daarnaast is het percentage inwoners dat onvoldoende verkoeling kan vinden in huis en buiten in tuin of buurt hoger onder inwoners die ongehuwd, gescheiden of weduwe/weduwnaar zijn dan onder inwoners die gehuwd of samenwonend zijn (Tabel 4).

Tabel 4. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling in huis kan vinden naar geslacht, leeftijd, etnische afkomst, opleiding, rondkomen en burgerlijke staat. Haaglanden 2016.

Achtergrondkenmerken	%	Achtergrondkenmerken	%
Onvoldoende verkoeling in huis		Onvoldoende verkoeling buiten	
A. Geslacht		A. Geslacht	
Man	23	Man	24
Vrouw	21	Vrouw	23
B. Leeftijd		B. Leeftijd	
19 t/m 34	33 *	19 t/m 34	34 *
35 t/m 49	23	35 t/m 49	22
50 t/m 64	17 *	50 t/m 64	19 *
65 t/m 74	12 *	65 t/m 74	15 *
75 t/m 84	12 *	75 t/m 84	16 *
85+	14 *	85+	21
C. Etnische afkomst		C. Etnische afkomst	
Autochtoon	19 *	Autochtoon	20 *
Westers	24	Westers	25
Niet-Westers	31 *	Niet-Westers	32 *
D. Opleiding		D. Opleiding	
Laag	21	Laag	23
Midden	23	Midden	25 *
Hoog	22	Hoog	22 *
E. Rondkomen		E. Rondkomen	
Geen moeite	15 *	Geen moeite	17 *
Geen moeite, maar opletten op uitgaven	21	Geen moeite, maar opletten op uitgaven	23
Enige moeite	31 *	Enige moeite	31 *
Grote moeite	42 *	Grote moeite	45 *
F. Burgerlijke staat		F. Burgerlijke staat	
Gehuwd, samenwonend	18 *	Gehuwd, samenwonend	19 *
Ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar	28 *	Ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar	30 *
Totaal	22		23

Verkoeling en tevredenheid met de woning en woonomgeving

Van de inwoners die bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling binnen in huis kunnen vinden, is 25% niet tevreden met de woning tegenover 6% van de inwoners die binnen wel voldoende verkoeling kunnen vinden. Van inwoners die bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling buiten in tuin of buurt kunnen vinden is bijna een kwart (23%) niet tevreden met de woning in vergelijking met 6% van de inwoners die buiten wel voldoende verkoeling konden vinden. Eenzelfde beeld wordt waargenomen voor de tevredenheid met de woonomgeving: van inwoners die bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling binnen in huis kunnen vinden is ruim een kwart (28%) niet tevreden met de woonomgeving tegenover 8% van de inwoners die binnen wel voldoende verkoeling kunnen vinden. Van inwoners die bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling buiten in tuin of buurt kunnen vinden is 27% niet tevreden over de woonomgeving tegenover 8% van de inwoners die buiten wel voldoende verkoeling kunnen vinden.

Verkoeling en groen

Van de inwoners die bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling binnen in huis kunnen vinden geeft ongeveer een kwart (23%) aan dat er onvoldoende groen in de buurt is tegenover 11% van de inwoners die bij aanhoudende hitte wel voldoende verkoeling in huis of buiten kunnen vinden. Eenzelfde beeld wordt gezien voor inwoners die bij aanhoudende hitte onvoldoende verkoeling buiten in huis of buurt kunnen vinden in vergelijking met inwoners die bij aanhoudende hitte wel voldoende verkoeling buiten in thuis of buurt kunnen vinden (24% versus 11%).

Verkoeling en gezondheid

Onder inwoners die bij aanhoudende hitte voldoende verkoeling zowel in huis als buiten kunnen vinden, heeft een hoger percentage (77%) een (zeer) goed ervaren gezondheid dan onder inwoners die onvoldoende verkoeling in huis en buiten kunnen vinden (61%). Van de inwoners die bij aanhoudende hitte zowel in huis als buiten voldoende verkoeling kunnen vinden heeft 64% stress ervaren tegenover 80% van de inwoners die in huis als buiten onvoldoende verkoeling kunnen vinden. Ook is het percentage inwoners dat een langdurige ziekte of aandoening heeft lager onder inwoners die bij aanhoudende hitte voldoende verkoeling in huis en buiten kunnen vinden (34%) dan onder inwoners die in huis en buiten onvoldoende verkoeling kunnen vinden (42%).

Groen

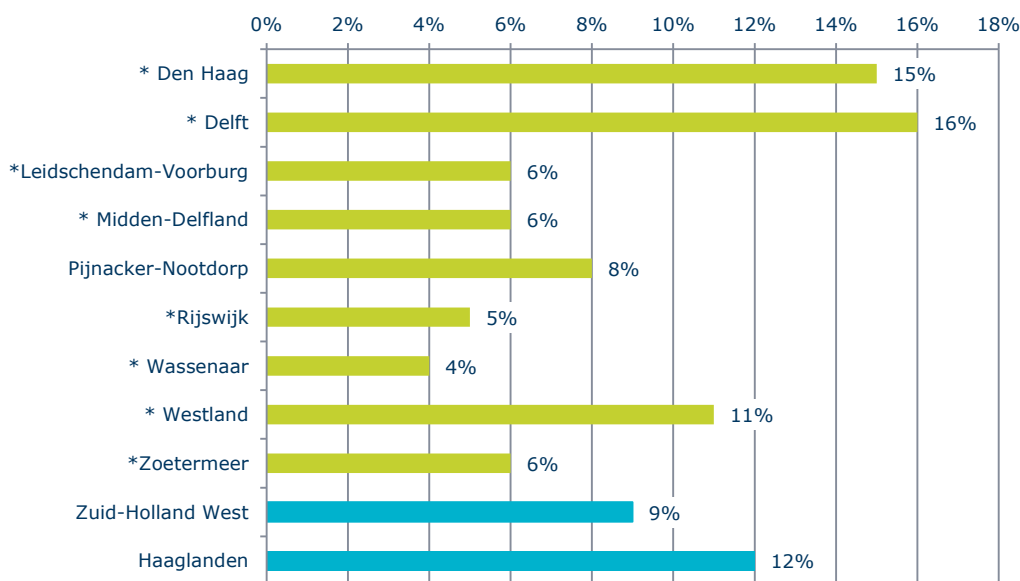
Groen bevordert de gezondheid van de inwoners; groen vermindert stress, dempt het hitte-eilandeffect en biedt recreatie- en sportmogelijkheden waardoor mensen meer gaan bewegen. Daarnaast oordelen mensen vaker positief over hun gezondheid naarmate zij in een groenere omgeving wonen.¹⁵

Hoeveel inwoners vinden groen belangrijk en tegelijk dat er onvoldoende groen is in de buurt?

Ruim een op de tien (12%) inwoners van Haaglanden vindt groen belangrijk en tegelijk dat er onvoldoende groen in de buurt is. Dit zijn naar schatting ruim 90.000 inwoners van regio Haaglanden.

Het percentage inwoners in Den Haag (15%) dat groen belangrijk vindt en vindt dat er onvoldoende groen is in de buurt is hoger dan gemiddeld in Zuid-Holland West (9%). Binnen de regio Zuid-Holland West is het percentage inwoners dat groen belangrijk vindt en tegelijk vindt dat er onvoldoende groen is in de buurt relatief hoog in Delft (16%) en Westland (11%) en in de overige gemeenten, afgezien van Pijnacker-Nootdorp, relatief laag (Figuur 15).

Figuur 15. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat vindt dat groen belangrijk vindt en tegelijk dat er onvoldoende groen is in de buurt, naar gemeente. Haaglanden 2016.

* Het percentage in deze gemeente wijkt significant af.

In welke groepen is het percentage inwoners dat groen belangrijk vindt en tegelijk vindt dat er onvoldoende groen is in de buurt relatief hoog?

Het percentage inwoners dat groen belangrijk vindt én dat er onvoldoende groen is in de buurt is hoger onder 19 t/m 49-jarigen dan onder 50-plussers en hoger onder inwoners met een niet-westerse afkomst dan onder autochtone inwoners (Tabel 5). Ook laat Tabel 5 zien dat het percentage inwoners dat groen belangrijk vindt én dat er onvoldoende groen is in de buurt hoger is onder inwoners met een hoge opleiding en inwoners die enige of grote moeite hebben met rondkomen in vergelijking met, respectievelijk, inwoners met een lage opleiding en inwoners die geen moeite hebben met rondkomen.

Tabel 5. Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat groen belangrijk vindt én vindt dat er onvoldoende groen is in de buurt, naar geslacht, leeftijd, etnische afkomst, opleiding, rondkomen en burgerlijke staat. Haaglanden 2016.

Achtergrondkenmerken	%	Achtergrondkenmerken	%
A. Geslacht		D. Opleiding	
Man	12	Laag	10 *
Vrouw	12	Midden	12
		Hoog	14 *
B. Leeftijd		E. Rondkomen	
19 t/m 34	17 *	Geen moeite	10 *
35 t/m 49	14 *	Geen moeite, maar opletten op uitgaven	13
50 t/m 64	9 *	Enige moeite	15 *
65 t/m 74	5 *	Grote moeite	17 *
75 t/m 84	4 *		
85+	3 *		
C. Etnische afkomst		F. Burgerlijke staat	
Autochtoon	11 *	Gehuwd, samenwonend	11
Westers	11	Ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar	13
Niet-Westers	14 *		
Totaal			12

Begrippenlijst

Tevredenheid woning en woonomgeving

In de Gezondheidsenquête is nagevraagd in hoeverre de respondent tevreden is met zijn/haar woning en zijn/haar woonomgeving. De respondent gaf dit aan op een schaal van 1 (zeer ontevreden) tot 10 (zeer tevreden). Een score van 6 of hoger is beschouwd als tevreden en een score van 5 of lager als niet tevreden met de woning of woonomgeving.

Vocht en schimmel

In de Gezondheidsenquête is de respondent gevraagd om met een 'ja' of 'nee' aan te geven of het volgende in de afgelopen 12 maanden gold voor zijn/haar woning: 'Er zijn schimmel- of vochtplekken in mijn woonkamer', 'Er zijn schimmel- of vochtplekken in mijn slaapkamer'.

Roken in huis

In de Gezondheidsenquête is de respondent gevraagd om met een 'ja' of 'nee' aan te geven of het volgende in de afgelopen 12 maanden gold voor zijn/haar woning: 'Er is in mijn huis dagelijks gerookt'.

Geluidhinder

In de Gezondheidsenquête is voor een zestal potentiële bronnen van geluid nagevraagd in welke mate de respondent zich aan deze bronnen hinderde, stoorde of ergerde (in de 12 maanden voor het onderzoek) op een schaal van 0 (ik ben helemaal niet gehinderd) tot 10 (ik ben extreem gehinderd). De zes bronnen waren: wegverkeer (>50 km/uur), wegverkeer (<50 km/uur), treinverkeer, vliegverkeer, brommers/scooters en burens. Een score van 0 t/m 2 is beschouwd als geen hinder, een score van 3 t/m 7 als matige hinder en een score van 8 t/m 10 als ernstige hinder. Als het geluid van een geluidbron thuis niet hoorbaar was, kon 'niet hoorbaar' worden aangekruist.

Geurhinder door (hout)stook

In de Gezondheidsenquête is nagevraagd in welke mate de respondent als hij/hij thuis was zich hinderde, stoorde of ergerde aan de geur van vuurkorf/barbecue of terrashaard en aan de geur van open haard, allesbrander of andere houtkachel (in de 12 maanden voor het onderzoek). De respondent gaf dit aan op een schaal van 0 (ik ben helemaal niet gehinderd) tot 10 (ik ben extreem gehinderd). Een score van 0 t/m 2 is beschouwd als geen hinder, een score van 3 t/m 7 als matige hinder en een score van 8 t/m 10 als ernstige hinder. Als een geurbron thuis niet ruikbaar was, kon 'niet ruikbaar' worden aangekruist.

Verkoeling in huis en buiten

In de Gezondheidsenquête is nagevraagd of de respondent zucht tijdens aanhoudend warm weer verkoeling kan vinden binnen in zijn/haar woning en buiten, in zijn/haar buurt of tuin. De respondent gaf dit aan op een schaal van 1 (vrijwel onmogelijk) tot 10 (heel goed mogelijk). Een score van 6 of hoger is beschouwd als voldoende verkoeling en een score van 5 of lager als onvoldoende verkoeling.

Groen

In de Gezondheidsenquête is nagevraagd in hoeverre de respondent het eens was met de volgende uitspraken over het groen in zijn/haar buurt: 'Ik vind dat er voldoende groen in mijn buurt is' en 'Ik vind het belangrijk dat er groen in mijn buurt is'. De antwoordcategorieën waren: helemaal oneens (1)- oneens (2)- niet eens, niet oneens (3)- eens (4)- helemaal eens (5). Een score van 1 of 2 is beschouwd als 'onvoldoende groen' en 'groen onbelangrijk' en ; een score 4 of 5 als 'voldoende groen' en 'groen belangrijk'.

De Gezondheidsenquête 2016

Om inzicht te krijgen in de gezondheid van de inwoners in haar werkgebied, heeft GGD Haaglanden in 2016 een Gezondheidsenquête uitgevoerd onder een steekproef van volwassenen van 19 jaar en ouder in regio Haaglanden. De resultaten van dit onderzoek zijn beschreven in een aantal thematische rapportages over gezondheid, leefstijl en leefomstandigheden.

De Gezondheidsenquête is uitgevoerd door alle GGD'en in Nederland, in samenwerking met het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In een landelijk harmonisatietraject zijn de onderzoeksopzet en een deel van de vraagstellingen op elkaar afgestemd. RIVM en CBS bundelen de gegevens en publiceren de resultaten op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

In de Gezondheidsenquête is de steekproef verhoogd in een aantal groepen, om op het niveau van deze groepen resultaten te kunnen presenteren. Dit geldt voor alle wijken in Den Haag en drie wijken in Zoetermeer, en daarnaast voor de groep 85-plussers in alle gemeenten. In de analyses wordt hiervoor gecorrigeerd door weegfactoren te gebruiken. Door het gebruik van weegfactoren zijn de resultaten representatief voor alle inwoners van 19 jaar en ouder in Haaglanden voor wat betreft geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, stedelijkheidsgraad, huishoudgrootte, etnische afkomst en inkomen. De resultaten voor wijken in Den Haag en Zoetermeer worden in aparte rapportages beschreven.

19.194 zelfstandig wonende inwoners van 19 jaar en ouder in de regio Haaglanden hebben de Gezondheidsenquête 2016 ingevuld, waaronder 11.621 65-plussers.

Een uitgebreide beschrijving van de methode en respons is te vinden in de rapportage Methode en Respons. Naast deze rapportage over ouderen verschijnen ook andere rapportages uit de Gezondheidsenquête 2016 (deze zijn te vinden op www.ggdhaaglanden.nl/publicaties).

REFERENTIES

1. Van Poll HFPM, Breugelmans ORP, Devilee JLA. Hinder, bezorgdheid en woontevredenheid in Nederland. Inventarisatie Verstoringen 2008. RIVM Rapport 630741001/2011.
2. Mendell MJ. Indoor dampness and mold as indicators of respiratory health risk, part 2: a brief update on the epidemiologic evidence; 2014.
3. GGD Haaglanden. GGD intermediair tussen lokaal openbaar bestuur, zorgsector en burgers. Directiejaarverslag 2016.
4. Van Ginkel J, Habets T, Van der Heyden I, Van den Hout K, Janssen J, Van Overveld A, et al. GGD-richtlijn medische milieukunde: Schimmel- en vochtproblemen in woningen. RIVM Rapport 609300022/2012.
5. International Agency for Research on Cancer (2004). Tobacco smoking and involuntary smoking. Monographs on the evaluation of carcinogenic risks to humans. Vol 83. Lyon: IARC.
6. Semple, S. & Latif, N. (2014). How long does second-hand smoke remain in household air: Analysis of PM2.5 data from smokers' homes. Nicotine and Tobacco Research, doi:10.1093/ntr/ntu089
7. Matt, G. E. et al. (2011). Third hand tobacco smoke: emerging evidence and arguments for a multidisciplinary research agenda. California: Lawrence Berkeley National Laboratory.
8. Hopman P, Croes E. Kinderen en roken. Een aantal feiten op een rij. Utrecht: Trimbos-instituut, 2017.
9. Berglund B, Lindvall T, et al. WHO Guidelines for Community Noise. Kopenhagen: WHO, 1999.
10. Babisch W. Transportation noise and cardiovascular risk: Updated review and synthesis of epidemiological studies indicate that the evidence has increased. Noise Health 2006; 8(30): 1-29.
11. Kempen, EEMM van, Kamp I van, Stellato RK, Houthuijs DJM, Fischer PH. Het effect van geluid van vlieg- en wegverkeer op cognitie, hinder beleving en de bloeddruk van basisschoolkinderen. RIVM-rapport nr. 441520021. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), 2005.
12. Hagens WI, Overveld AJP van, Fischer PH, Gerlofs-Nijland ME, Cassee FR. Gezondheidseffecten van houtrook: een literatuurstudie. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), 2011.
13. Planbureau voor Leefomgeving. Ernstige geurhinder 2010 (webdocument 0045, versie 01, 07-09-2010) www.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving. PBL: Den Haag/Bilthoven, 2010.
14. GGD-richtlijn medische milieukunde. Gezondheidsrisico's van zomerse omstandigheden. RIVM Rapport 609400007/2012.
15. http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2011/augustus/Klimaatverandering_in_het_stedelijk_gebied_Groen_en_waterberging_in_relatie_tot_de_bodem/Download/Klimaatverandering_in_het_stedelijk_gebied_Groen_en_waterberging_in_relatie_tot_de_bodem [online]. Bezocht op 26-9-2017.

Colofon

Dit rapport is een uitgave van:

GGD Haaglanden

Productgroep Epidemiologie en Gezondheidsbevordering

Afdeling Epidemiologie

Postbus 16130

2500 BC Den Haag

Tel: 070-353 7266

E-mail: caroline.dekkers@ggdhaaglanden.nl (voor vragen over de cijfers);

gezondheidsmilieu@ggdhaaglanden.nl (voor inhoudelijke vragen)

Overname van gegevens is toegestaan, mits voorzien van duidelijke bronvermelding

Auteur:

Caroline Dekkers

De thematische rapportages over de Gezondheidsenquête 2016 zijn te vinden op

www.ggdhaaglanden.nl/publicaties

Den Haag, februari 2018

BEZOEKADRESSEN

Westeinde 128
2512 HE Den Haag

Reinier de Graafweg 5
2625 AD Delft

Croesinckplein 24-26
2722 EA Zoetermeer

POSTADRES

Postbus 16130
2500 BC Den Haag

info@ggdhaaglanden.nl
T (088) 355 01 00

www.ggdhaaglanden.nl